

SVERIGES
MODERNASTE
MYNDIGHET
2019

Upphandlings
myndigheten

Hållbar upphandling

Lycksele kommun 4 juni 2021

Ellionor Triay Strömvall och Joakim Thornéus

Agenda

- ▶ Inledning
- ▶ Hållbar upphandling
 - ▶ Vad säger lagstiftningen?
 - ▶ Miljömässigt, ekonomiskt och socialt hållbar upphandling
- ▶ Lärande exempel

Varför behöver företag ha kunskap i hållbar upphandling?

- ▶ Förstå syftet med det som står i upphandlingsdokumenten
- ▶ Upptäcka nya affärsmöjligheter
- ▶ Vara med och skapa samhällsnytta och driva utvecklingen framåt

Upphandlingsmyndighetens vision

**Sunda offentliga
affärer för en
hållbar framtid**

Vår roll

Utvecklar, förvaltar och stödjer offentliga upphandlingar

Verkar för en rättssäker, effektiv samt socialt och miljömässigt hållbar upphandling.

Bidrar till den offentliga upphandlingens strategiska betydelse tas till vara och att den bidrar till att främja innovativa lösningar.

Ger vägledning i statsstödsfrågor till kommuner och regioner

Värdet av **OFFENTLIG UPPHANDLING**
i Sverige

18% av BNP **782** miljarder kronor*

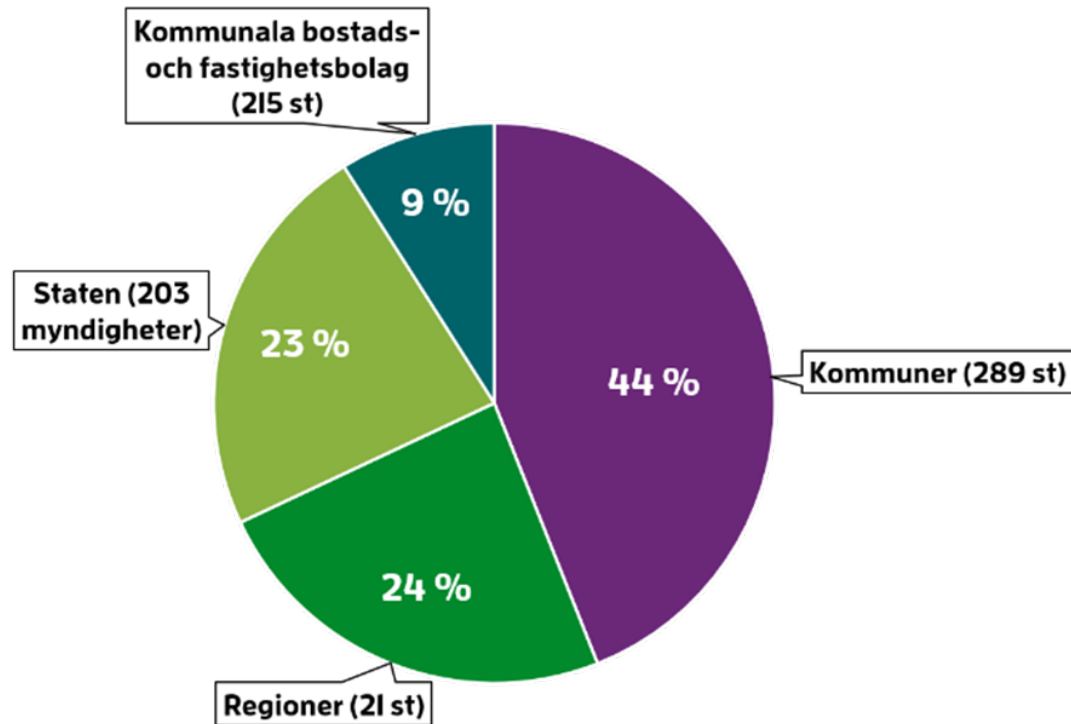
Antal **ANNONSERADE**
upphandlingar

18379
stycken**

*Baserat på statistik från 2017

**Baserat på statistik från 2018

De offentliga inköpen stod för 23,5 miljoner ton CO₂-ekvivalenter

De tre dimensionerna av hållbarhet

Ekonomisk hållbarhet

Använda, vårda och underhålla resurser för att skapa långsiktigt hållbara värden.

Miljömässig hållbarhet

Långsiktigt behålla jordens ekosystem och dess funktioner.

Social hållbarhet

Tillgodose alla människors grundläggande rättigheter samt främja ett jämlikt och inkluderade samhälle.

Agenda 2030 och de globala målen

GLOBALA MÅLEN

för hållbar utveckling

Mål 12 – Hållbar konsumtion och produktion

- ▶ Hållbara konsumtions- och produktionsmönster är nödvändigt för att minska vår negativa påverkan på klimat, miljö och människors hälsa.
- ▶ Offentlig upphandling är ett viktigt styrmedel för att bidra till denna utveckling.

Agenda 2030

Hållbar konsumtion och produktion

12.7 Främja hållbara metoder för offentlig upphandling. Främja hållbara offentliga upphandlingsmetoder, i enlighet med nationell politik och nationella prioriteringar.

Hållbar upphandling

// Hållbar upphandling –
upphandling som har mesta
möjliga positiva miljömässiga,
sociala och ekonomiska påverkan
under hela livscykeln. **//**

Miljö-, social- och arbetsrättsliga hänsyn i upphandlingsreglerna

- ▶ Skyldigheter och möjligheter i EU:s upphandlingsdirektiv.
- ▶ Syftena med direktiven är bl.a:
 - ▶ enklare och sundare upphandling
 - ▶ strategiskt verktyg
 - ▶ underlätta för mindre företag.
- ▶ Flera bestämmelser rör hållbar upphandling.

Den svenska målsättningsparagrafen ("bör-regeln")

- ▶ "En upphandlande myndighet bör beakta miljöhänsyn, sociala och arbetsrättsliga hänsyn vid offentlig upphandling om upphandlingens art motiverar detta."
- ▶ 4 kap. 3 § i LOU, LUF och LUK

Exempel på krav

- ▶ Tekniska specifikationer
 - ▶ Produktionsmetoder/livscykel
 - ▶ Prestanda eller funktionskrav – inkl miljöegenskaper
 - ▶ Tillgänglighet
 - ▶ Krav på märkningar
- ▶ Leverantörskvalificering
 - ▶ Teknisk kapacitet (för att t ex uppfylla miljökrav)
 - ▶ Miljöskyddsåtgärder
 - ▶ Krav på miljöledningssystem

Tilldelningskriterier

- ▶ Krav på egenskaper eller utförande som ger mervärde när anbudet utvärderas utifrån bästa förhållande mellan pris och kvalitet.
- ▶ Tilldelningskriterier ska ha en anknytning till kontraktet.
- ▶ Det ska vara möjligt att kontrollera de uppgifter som anbudsgivarna lämnar.

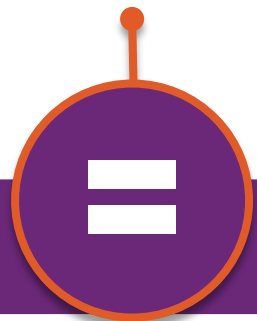
Särskilda villkor för fullgörande av kontrakt

- ▶ Får ställa särskilda miljömässiga, sociala, arbetsrättsliga och andra villkor för hur ett kontrakt ska fullgöras.
- ▶ Stora möjligheter att ställa olika villkor.
- ▶ Anknytning till det som anskaffas och transparenta
- ▶ Ej påverka utvärderingen
- ▶ Grundläggande principer

5 upphandlingsprinciper

Likabehandling

– alla leverantörer ska ges samma förutsättningar

Öppenhet

– var transparent och förutsägbar i det ni gör

Ömsesidigt erkännande

– alla typer av certifikat i EU går att använda

Proportionalitet

– ställ bara de krav som krävs för att möta behovet

Icke-diskriminering

– företag i alla länder får vara med och lämna anbud

Vad är miljömässigt hållbar upphandling?

Många olika aspekter, t.ex.

- ▶ Kemiska ämnen
- ▶ Klimatfrågan
- ▶ Energieffektivitet
- ▶ Cirkulär ekonomi
- ▶ Ekologisk
livsmedelsproduktion
- ▶ Biologisk mångfald
- ▶ Djurvälstånd

Cirkulär ekonomi och hållbar upphandling

- ▶ Upphandling kan främja en cirkulär ekonomi genom att:
 1. Begränsa den totala materialåtgången
 2. Minska mängden jungfruliga material
 3. Förlänga livslängden på produkter
 4. Maximera möjligheten för återanvändning av en produkt eller komponent
 5. Maximera möjligheten till återanvändning och återvinning av material
- ▶ För att främja en cirkulär ekonomi behöver man arbeta med frågan i hela inköpsprocessen

Upphandlingsstöd på miljöområdet

Hållbarhetskriterier inom 8 områden

- ▶ IT och Telekom
- ▶ Bygg och fastighet
- ▶ Städ och kemikalier
- ▶ Fordon och transport
- ▶ Kontor och textil
- ▶ Livsmedel och måltidstjänster
- ▶ Sjukvård och omsorg
- ▶ Giftfri förskola

Utgångspunkter för hållbarhetskriterier

Nationella upphandlingsstrategin

- ▶ Miljömässigt ansvarsfull upphandling
- ▶ Socialt hållbart samhälle

Livscykelperspektiv

- ▶ Vilken miljöpåverkan finns?
- ▶ Var sker den påverkan?
- ▶ Vilka upphandlingskrav är effektiva och möjliga att följa upp?

Hållbarhetskriterier

- ▶ Mer än 600 krav som kan användas vid offentlig upphandling
- ▶ Miljökrav och sociala krav
- ▶ Frivilliga att använda
- ▶ Finns på 3 nivåer

<https://www.upphandlingsmyndigheten.se/kriterier/>

Hitta hållbarhetskriterier

I vår kriterietjänst hittar du hållbarhetskriterier för inköp med fokus på miljömässig och social hållbarhet. Dessa kriterier kan du använda i utformningen av en upphandling. Att ställa krav på hållbarhet i upphandling kan bidra till att nå flera samhällsliga mål inom miljömässig, social och ekonomisk hållbarhet.

+ Arbetsrättsliga villkor	+ Kontor och textil
+ Bygg och fastighet	+ Livsmedel och måltidstjänster
+ Fordon och transport	+ Sjukvård och omsorg
- Giftfri förskola	+ Städ och kemikalier

Leksaker och hobbymaterial

Möbler

Textil

Kriterierutin

Ekonomiskt hållbar upphandling

- ▶ Ekonomisk hållbarhet och offentliga inköp
- ▶ Samhällsekonomisk beräkningsmodell, LCC
- ▶ Samhällsnytta
- ▶ Samhällsekonomiskt hållbara affärer

Vad är social hänsyn i upphandling?

- ▶ Bidrar till att använda skattemedel på ett ansvarsfullt sätt.
- ▶ Ser till att upphandlingarna svarar mot allas behov.
- ▶ Säkerställer skäliga arbetsvillkor.
- ▶ Erbjuder personer som står långt ifrån arbetsmarknaden sysselsättning.
- ▶ Bidrar till ökad delaktighet för personer med funktionsnedsättning.
- ▶ Skyldighet i vissa fall.

Arbetsrättsliga villkor enligt kollektivavtal

- ▶ Arbetsrättsliga villkor ska ställas om det är behövligt, dvs. finns en risk för oskäligen arbetsvillkor.
- ▶ Varor, tjänster och byggentreprenader.
- ▶ Lägsta nivå enligt centralt kollektivavtal.
- ▶ Underleverantörer som "direkt medverkar".
- ▶ Över tröskelvärdet.

Arbetsrättsliga villkor enligt ILO

- ▶ De flesta produkter har globala värdekedjor.
- ▶ Det som köps in lokalt har ofta en global påverkan.
- ▶ Arbetsrättsliga villkor ska ställas om det är behövligt, dvs finns en risk för oskäligen arbetsvillkor.
- ▶ Villkoren ska fastställas enligt ILO:s kärnkonventioner om arbetet utförs i andra länder.
- ▶ Underleverantörer som "direkt medverkar".
- ▶ Över tröskelvärdet

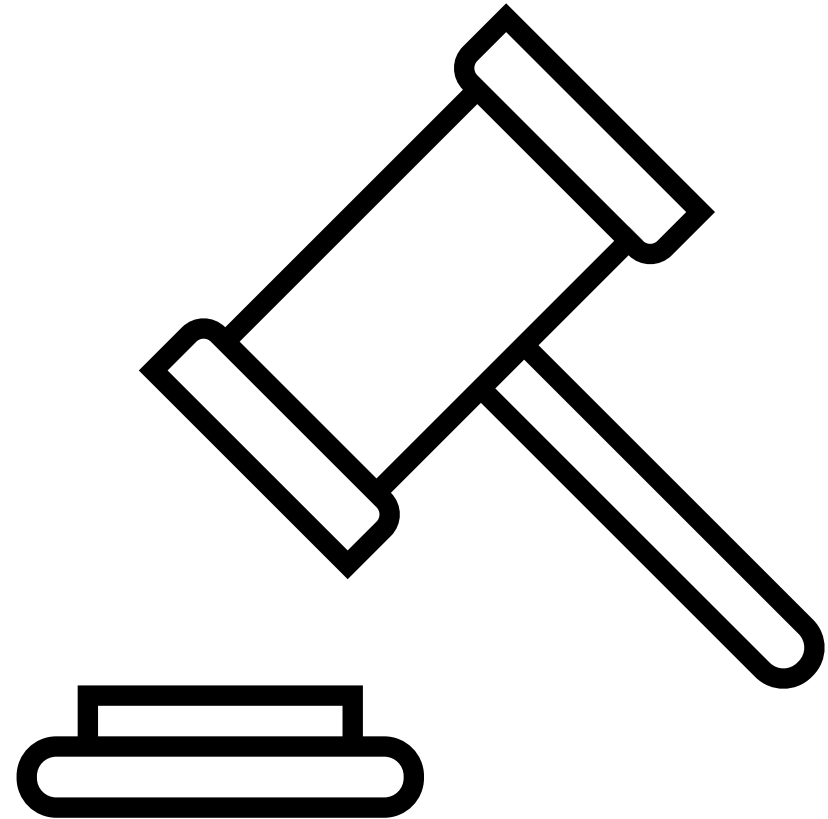

Tillgänglighet

- ▶ Innebär att samhället ska utformas så att alla kan vara en del av det, oavsett funktionsförmåga.
- ▶ Ca 20 % av alla i Sverige har en funktionsnedsättning.
- ▶ Produkter och tjänster som upphandlas ska kunna användas av så många som möjligt.
- ▶ Tillgängliga lösningar skapar delaktighet för fler i samhället.

Lagkrav på tillgänglighet

- ▶ Produkter eller tjänster som ska användas av fysiska personer.
- ▶ Hänsyn ska tas till alla användares behov, däribland tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning
- ▶ Undantag får bara göras om det finns särskilda skäl.
- ▶ Vid upphandlingar över tröskelvärdet.

Affärsmöjligheter!

- ▶ Det finns inte alltid tillgängliga tjänster eller produkter att upphandla.
- ▶ Öppnar upp för fler företag att föreslå eller utveckla nya och innovativa lösningar.
- ▶ Underlättar om upphandlande organisationer uttrycker sina behov i termer av önskade funktioner, effekter och resultat
- ▶ Var aktiv!

Universell utformning

- ▶ Design av produkter, tjänster och miljöer som är användbara för så många som möjligt, utan extra anpassningar.
- ▶ Utgår från att vi alla är olika och har olika förutsättningar.
- ▶ Involvera användarna och icke-användare.
- ▶ En process som ska uppfylla sju principer, bland annat:
 - ▶ flexibel och enkel användning
 - ▶ tolerans för misstag
- ▶ Möjliggöra likvärdig användning

Standard 17161:2019

- ▶ Skapa rutiner för att arbeta systematiskt med universell utformning, bland annat:
 - ▶ hur de avsedda användarna och användningssammanhanget identifieras
 - ▶ hur samtliga användares behov och förmågor omhändertas
 - ▶ hur lösningar utvärderas i förhållande till användarnas behov och förmågor

Upphandling utegym

- ▶ Vilka brukar använda utegym?
- ▶ Vilka brukar inte använda det?
- ▶ Varför använder vissa inte utegym?
Finns det hinder?
 - ▶ För tjocka pinnar
 - ▶ För tunga vikter
 - ▶ Placering på otrygga platser
- ▶ Vad skulle göra det möjligt för fler att få tillgång till utegym?
 - ▶ Identifiera behov och förmågor hos avsedda användare så att fler kan nyttja det.

Ökade möjligheter till kompetensförsörjning

Sysselsättningskrav

- ▶ En leverantör – då ett offentligt kontrakt utförs – erbjuder anställning eller praktikplatser till personer som har svårt att komma in på arbetsmarknaden, t.ex. personer med funktionsnedsättning eller nyanlända.
- ▶ I syfte att:
 - ▶ Öka sysselsättningen inom utsatta grupper
 - ▶ Öka jämställdheten och integration på arbetsmarknaden
 - ▶ Stärka kompetensförsörjningen
 - ▶ Bättre samhällsekonomi.

Reserverad upphandling

- ▶ En vanlig upphandlingsprocess, men bara vissa leverantörer får lämna anbud.
- ▶ Vissa leverantörer, som annars skulle ha svårt att konkurrera om kontrakt, ges en positiv särbehandling.
- ▶ Två förutsättningar måste vara uppfyllda för att en leverantör ska kunna delta.

Vem får lämna anbud i reserverad upphandling?

- ▶ **Syftet** med leverantörens verksamhet ska vara social och yrkesmässig integration.
- ▶ **Minst 30 procent** av de som sysselsätts i verksamheten ska vara personer med funktionsnedsättning eller personer som har svårt att komma in på arbetsmarknaden.

Delningstjänster

- ▶ Gemensam delningstjänst för Ystad, Skurup och Trelleborg
- ▶ Innovationsupphandling
- ▶ Ett system som möjliggör
 - ▶ Lån, hyra och försäljning av möbler (och andra produkter)
 - ▶ Delning av tjänster och anställningar
- ▶ Bidrar till att nå hållbarhetsmålen

Genom upphandling
kan ni vara med och
bidra till att skapa ett
hållbart samhälle!

Tack!

Mer inspiration och vägledning
hittar du på vår webbplats

upphandlingsmyndigheten.se

Frågeservice

Telefon, måndag – torsdag kl. 9-12

On line, dygnet runt

- @uhmynd
- Upphandlingsmyndigheten
- @upphandlingsmyndigheten
- Upphandlingsmyndigheten

